

JOSEF DOBROVSKÝ, NOSTICOVÉ A MĚŠICE

Portrét autora Josefa Dobrovského, namalovaný Alabem Mischkem asi v letech 1827–1828. Obraz byl darován Národním muzeu v roce 1924 Evou Antonínou.

„Mezi velkými žil, ale nenačil se ani velkým lichotil. Chvilil i kdral bez ohledu na postavení a na tituly. Vždy tál přímost a neohroženost v boji za pravdu. A přece bývali členové starých aristokratických rodů (hrabata Nosticové, hrabě František Sternberk, hrabě Eugen Cernín aj.), vysocí hodnostáři církevní (biskup Hay, biskup Josef Hurdálek aj.) jeho oddanými přáteli. Jaký člověk! Jaká doba!“

Jan Jakubec,

Literatura česká devatenáctého století, 1905

Jan Nostic přelomil po první Křišťalové válce v Nosticích do vrcholné slávy v roce 1673.

Měšický zámek a jeho dřívější majitel – starý hraběcí rod Nosticů – zaujímají důležité místo v životě Josefa Dobrovského (1753 až 1829), zakladatele slavistiky a vědecké bohemistiky a nejvýznamnějšího představitel prvního období českého národního obrození. Rod Nosticů pochází z oblasti Horní Lužice, dnes části společné země Sasko. Do Čech přišel začátkem 17. století a mnozí jeho členové získali brzy ke svému novému domovu vlastenecký vztah, nikoli ve smyslu národním, ale jako vědomí příslušnosti k zemi, v níž se usadili. Již v roce 1689 koupil Jan Antonín Nostic ve Švédsku listiny, které Švédové za třicetileté války ukouřili v Praze, a vrátil je českému stavovskému archivu. František Antonín Nostic, nejvyšší purkrabí (1725–1794, narodil se i zemřel v Měšicích), dal v Praze postavit v letech 1781–1783 první kamenné divadlo (dnes Stavovské). V letech 1767–1775 vybudoval v Měšicích zámek, který měl být reprezentativním sídlem celého panství. Na zámku byl poprvé v Čechách instalován funkční hromosvod. Další Nostic, Josef Ditmar, zastával funkci prezidenta Společnosti Vlastenského muzea v Čechách a v bývalém Nosticím paláci na Pítkovské bylo též druhé sídlo dnešního Národního muzea. Ervín Felix Nostic předsedal Společnosti vlasteneckých přátel umění a Moderní galerii Království českého.

Trádvacetiletý Josef Dobrovský nastoupil roku 1775 na doporučení svých univerzitních učitelů do rodiny nejvyššího purkrabího Františka Antonína Nostice jako učitel filozofie a matematiky jeho čtyř synů a v této funkci stávil u Nosticů jedenáct let. Ve výstavném Nosticím paláci na Malé Straně v Praze se sousedovala osvícenská svobodomyšlná společnost předních osobností soudobé vědy a umění, která si brzy oblibila mladého Dobrovského pro jeho penitávní intelekt, rozsáhlé znalosti a uhlazené chování.

Jako hofmistr zde působil český dějepisec František Martin Pečl a dalším vychovatelem byl vynikající topograf Jaroslav Schaller. Ti ho přivedli ke studiu českého jazyka a literatury. Bohatý materiál pro svou vědeckou práci našel v rodové knihovně Nosticů, která patřila k největším ilustrovaným knihovnám vědeckého zaměření v Praze. Měla v té době přes 8500 svazků převážně odborné literatury, řadu rukopisů a starých tisků (dnes je v odborné správě Knihovny Národního muzea). Dobrovský často navštěvoval s rodinou Nosticů jejich rodové sídlo. V letech 1776–1785 trávil letní měsíce na zámku v Měšicích. Miloval přírodu a dlouhé vycházky do okolí a svých pobytů na venkově využíval k botanickým studiím. V roce 1802 dokonce vydal publikaci *Entwurf eines Pflanzensystems nach Zahlm und Verhältnissen* (Návrh soustavné soustavy podle čísel a poměrů). Přitom se však intenzivně věnoval filologické a historické práci a vědecké korespondenci. V letech, kdy pobýval v Měšicích, vydal svou první samostatnou vědeckou práci v latině *Pražský zlozrak Evangelia svatého Marka*, který byl považován za originální památku. Dále vydával časopis *Böhmische und mährische Literatur* a *Literarisches Magazin von Böhmern und Mähren*, v němž referoval o současné literatuře v českých zemích a stavu domácí vědy a kultury. V roce 1784 spoluzakládal Královskou českou společnost nauk. O své tehdejší práci, v níž položil základy vědeckého pojetí vývoje českého jazyka a literatury, napsal roku 1779: „Každý chce mít tu čest, že vystavil velkou osobu literárních znalostí, ale nikomu se nečce podniknout tu operativnou práci, aby opatřil pro starbu kamery, písek a vápno.“

Nešťastná událost v roce 1782 ještě více přilpoutala Dobrovského k rodině Nosticů. Při lovu v okolí jejich sídla v jiných ovicích zachránil svým tělem mladého hraběte Bedřicha před postřelením. Sám byl při tom těžce raněn a až do smrti nosil v těle kulku. Tento statečný čin zavázal hraběcí rodinu k trvalé vděčnosti a prohloubil přátelství, které k Dobrovskému chovala. V letech 1787–1790 působil Dobrovský v Olomouci jako rektor generálního semináře. Po jeho zrušení se vrátil do Prahy k Nosticům, srdečně pozván dopisem hraběte Bedřicha, že „tak přátelsky a s ním bude přijat, jak jen si tu přání může“. Žil pak jako soukromý učenec a Nosticové o něj pečovali zvláště v době jeho duševní choroby, která u něj propukla v roce 1795. V závěru svého života se dostal do sporu s mladou generací obecně, když odmítl právo Rakousku zelenohorského. Zemřel v roce 1829 a je pohřben v Bímě.

Dobrovský fotograficky dokládá bohaté vybavení měšického zámku hraběcími Nosticemi.

Rok před svou smrtí zhodnotil Dobrovský svůj život v dopise příteli Bartoloměji Kopitarovi: „Jsem si vědom toho, že jsem uživil svého vznamu podle zralé rozvahy a dostatečných znalostí, svobodně a bez předpojatého mínění, tím méně, aby se mi dostalo poctyvaly jiných lidí. Že jsem žil, jak se sluší čestnému muži.“

PhDr. Eva Ryšavá

Nosticová majitelka knihovny v hraběcí Nosticím paláci na Malé Straně v Praze (slovesní Miroslava Kubera) v 19. století. Vlastní knihu knihovny s cca 14 000 svazky je dnes digitálně a přehledně měšickou síňkou knihovny v 2000 svazky.

Titulní list Dobrovského časopisu *Časopis* ze srpna 1780. Tento exemplář pochází z rodové knihovny Františka Falešického (Nosticův vnuk).

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s Obecním úřadem v Měšicích – říjen 2010

Typografie, tisk: FAST reklamní studio s. r. o., Praha 10

Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nmz.cz